

ปัจจัยที่ส่งผลต่อนวัตกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

The Factors Affecting Social Innovation for Lifelong Learning Promotion

สุนันท์ สีพาย^{1*}, เท็ดศักดิ์ สุพันธ์¹, เพียงแข ภูมายาง¹
Sunan Siphai^{1*}, Terdsak Suphandee¹, Poopayang Pingkhae¹

บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อนวัตกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มี 3 ด้านคือ ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ชุมชนในตำบลห้วยต้อน ตำบลฝาย ตำบลบ้านเล่า ตำบลนาเสียว ตำบลหนองนาแซง ตำบลในเมือง ตำบลห้วยบง ตำบลโพนทอง ตำบลลาดใหญ่ ตำบลท่าหินโงม ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ชุมชนละ 3 คน ซึ่งเป็นตัวแทนของคนแต่ละช่วงวัยคือ วัยเด็ก วัยรุ่น และผู้สูงอายุ 10 ชุมชน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อนวัตกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประเทศไทย ผลการศึกษพบว่า ด้านการเมืองด้านเศรษฐกิจและด้านสังคมของชุมชนได้ส่งผลกระทบต่อนวัตกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การเรียนรู้ในชุมชนจะสอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชน หรือการประกอบอาชีพของชุมชน และทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน

คำสำคัญ: ปัจจัยที่ส่งผลต่อนวัตกรรมทางสังคม การเรียนรู้ตลอดชีวิต

¹ อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

¹ Faculty of Education, Chaiyaphum Rajabhat University

* แหล่งทุนการวิจัย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

* Research Funding National Research Council of Thailand

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding author)

Abstract

This qualitative research aimed to study the factors affecting social innovation for lifelong learning promotion in the following three aspects: political, economic, social aspects. The samples were people living in Huai Ton Subdistrict, Na Fai Subdistrict, Ban Lao Subdistrict, Na Siew Subdistrict, Nong Na Sang Subdistrict, Nai Mueang Subdistrict, Huai Bong Subdistrict, Phon Thong Subdistrict, Lat Yai Subdistrict and Tha Hin Ngom Subdistrict. Three people from each community, a total of 30 people from 10 communities, were selected by a purposive sampling method. They were the representatives of each age group, namely children, adolescents and older adults. The research instrument was the interview form on the factors affecting social innovation for lifelong learning promotion in Thailand. The study results pointed out that the political, economic and social aspects of the community have affected social innovation for lifelong learning promotion. Learning in the community is consistent with the community's way of life, or the occupations of people in the community and the resources available in the community.

Keywords: Factors affecting social innovation, lifelong learning

บทนำ

โลกในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว มีการแข่งขันตลอดเวลา มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการพัฒนางานเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ซึ่งก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ส่งผลให้เกิดวิกฤติการณ์หลายรูปแบบขึ้นในสังคมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม รัฐบาลได้ดำเนินการทุกวิถีทางในการสร้างเป็นประชาสังคมทั้งระบบ จำเป็นต้องมีการส่งเสริมขบวนการประชาสังคม และชุมชนในทุกระดับของสังคม ตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นระดับฐานรากของสังคมที่กระจายอยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศ ส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่นเหล่านั้นแข็งแรง มีพลังสามารถพึ่งพาตนเอง และมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นผ่านกระบวนการและเรียนรู้ร่วมกันในการแก้ปัญหา

ที่เกิดขึ้นกับชุมชน ซึ่งเป็นวิถีทางในการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืนและมีความยืดหยุ่นในการปรับตัว เข้ากับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม และรวดเร็วสอดคล้องกับบริบทของชุมชน (วันชัย พลະไกร, 2550)

นวัตกรรมทางสังคมเป็นกระบวนการหนึ่งที่ในปัจจุบันได้นำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนตามความต้องการของชุมชนเพื่อที่จะพัฒนาชุมชนเป็นหลัก (กาญจนา แสงลิมสุวรรณ, 2555) เป็นแนวคิดใหม่ที่ใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ บริการ และกระบวนการใหม่ๆ ซึ่งตอบสนองต่อความต้องการของสังคมและการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมหรือความร่วมมือใหม่ที่เกิดขึ้น (European Commission, 2013) นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในสังคมเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างเร่งด่วนที่เกิดจากการสร้างหรือออกแบบขึ้นมาจากภูมิปัญญาที่มีอยู่ในสังคมที่มีความหลากหลาย

นวัตกรรมทางสังคมจะเกิดขึ้นได้นั้นมีปัจจัยหลายอย่างที่ส่งผลต่อความสำเร็จ เช่นปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสังคม

นวัตกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตกลายเป็นเป้าหมายของการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองการเรียนรู้อย่างชัดเจนมากขึ้น สอดคล้องกับเป้าหมายของการจัดการศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 เน้นไปที่การสร้างคุณสมบัติสำคัญของบุคคลที่มีวิถีชีวิตสองคล้องกับวิถีแบบใหม่ คือมีความสามารถในการสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) (ปานกิมปี, 2557: 129) เนื่องจากการเรียนรู้ตลอดชีวิตเน้นการพัฒนาบุคคลแบบองค์รวมทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เป็นการสร้างประสบการณ์เรียนรู้ผ่านการศึกษารูปแบบของการจัดการศึกษาในระบบ การจัดการศึกษานอกระบบ และการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย เกิดความตระหนักถึงการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง จึงนับว่าเป็นการเสริมสร้างการพัฒนามนุษย์และสังคมอย่างยั่งยืน (เกียรติวรรณ อมาตยกุล, 2555: 202-207) และนวัตกรรมทางสังคมเป็นกระบวนการของการสร้างสรรค์ร่วมกันระหว่างสมาชิกของหน่วยสังคมที่อยู่ร่วมกัน เพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้ ประดิษฐ์ และกำหนดข้อปฏิบัติในทางสังคมขึ้น เพื่อการอยู่ร่วมกัน และ/หรือ แก้ไขข้อขัดแย้ง ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติทางสังคมชุดใหม่ และในระหว่างกระบวนการนี้ทุกฝ่ายมีโอกาสในการพัฒนาความชำนาญทางด้านการรับรู้ รับฟัง ความมีเหตุผล และการจัดการองค์กร แล้วนำกระบวนการดังกล่าวมาหลอมรวมให้เกิดเป็นไอเดียใหม่ๆ มาจัดการการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในชุมชนนำไปสู่การยอมรับในการทำงานของนวัตกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อนวัตกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต จากหลักการจัดการแบบผสมผสานระหว่างการพัฒนาการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมไปพร้อมๆ กัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อนวัตกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ชุมชนในตำบลห้วยต้อน ตำบลนาผาย ตำบลบ้านเล่า ตำบลนาเสียว ตำบลหนองนาแซง ตำบลในเมือง ตำบลห้วยบง ตำบลโพหนอง ตำบลลาดใหญ่ ตำบลท่าหินโงม จังหวัดชัยภูมิ โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ชุมชนละ 3 คน ซึ่งเป็นตัวแทนของคนแต่ละช่วงวัยคือ วัยเด็ก วัยรุ่น และผู้สูงอายุ 10 ชุมชน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 30 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ ปัจจัยที่ส่งผลต่อนวัตกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตมี 3 ด้านคือ ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อนวัตกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประเทศไทย มีลักษณะเป็นแบบมีโครงสร้างสามประเด็น คือ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งส่วนประกอบของแบบสัมภาษณ์มี 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนแรก เป็นส่วนที่ใช้บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการสัมภาษณ์ เช่น ชื่อโครงการวิจัย

ส่วนที่สอง เป็นส่วนที่ใช้บันทึกข้อมูลส่วนตัวของผู้สัมภาษณ์ เช่น ชื่อ-สกุลของผู้สัมภาษณ์ วัน/เวลา/สถานที่ที่ใช้สัมภาษณ์

ส่วนที่สาม เป็นส่วนของข้อความถาม ที่จะเป็นคำตอบตามจุดมุ่งหมายของการสัมภาษณ์ 3 ประเด็น คือ การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ศึกษาและวิเคราะห์เอกสาร ในประเด็นดังนี้

1.1 แนวคิดเรื่องการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.3 นโยบายการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประเทศไทย

2. วิเคราะห์เอกสารเพื่อให้ได้ประเด็นปัจจัยที่ส่งผลต่อนวัตกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้ได้ตัวแปรต้นและตัวแปรตาม

3. สัมภาษณ์ผู้แทนในชุมชนเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อนวัตกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Inductive) เพื่อสร้างข้อสรุปที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้แทนจากชุมชนๆ ละ 3 คน ทั้ง 10 ชุมชน ใช้วิธีการโดยการพรรณนา

สรุปผล

จากการสัมภาษณ์ผู้คนในชุมชนทั้ง 10 ชุมชนๆ ละ 3 คนเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อ

นวัตกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ โดยสรุปข้อค้นพบในแต่ละกรณีศึกษาทั้ง 10 ตำบล โดยใช้วิธีการอุปนัยได้ข้อค้นพบ ดังนี้

1) จากการศึกษาด้านการเมืองของชุมชนทั้ง 10 ชุมชน พบว่าด้านการเมืองได้ส่งผลกระทบต่อนวัตกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตกล่าวคือ ผู้นำของชุมชนที่มีภาวะผู้นำสูง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์กล้าคิดนอกกรอบมีการกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาส่งเสริมคนในชุมชนให้มีบทบาทในการพัฒนาอย่างเต็มความสามารถ ชุมชนควรมีเวทีในการแสดงความคิดเห็น ร่วมกันหาแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชน เช่น มีเวทีในการทำประชาคมหมู่บ้าน มีการจัดสรรงบประมาณที่จะเอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในชุมชน อบรมร่วมกับ อสม. ร่วมกันจับกลุ่มให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุ ดังนั้นด้านการเมืองของชุมชนจึงส่งผลกระทบต่อนวัตกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยตรง

2) จากการศึกษาด้านเศรษฐกิจของชุมชนทั้ง 10 ชุมชน พบว่าด้านเศรษฐกิจของชุมชนได้ส่งผลกระทบต่อนวัตกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในชุมชน เพราะคนในชุมชนทั้ง 10 ชุมชนส่วนใหญ่มีฐานะทางด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลางถึงยากจน การประกอบอาชีพส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม เช่น การทำนา การปลูกพืช ผักสวนครัว หรือพืชทางเศรษฐกิจอื่นๆ เช่น ลิ้นปะรด, ยางพาราและไร่มัน รวมถึงการนำผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูปเป็นสินค้า เช่น ข้าวกลิ้ง ข้าวผง ผ้าไหม การท่องเที่ยวในชุมชน การปลูกสัตว์ การที่ชุมชนมีรายได้เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพเลี้ยงครอบครัว ชุมชนจึงมีเวลามากพอที่จะรวมกลุ่ม

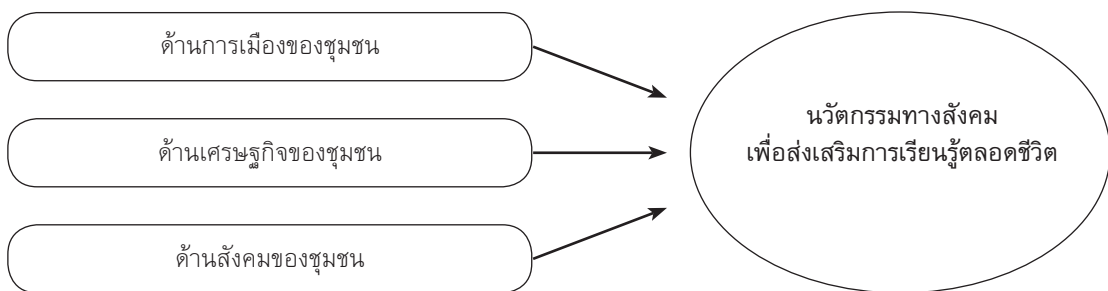

กันทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ต่อชุมชน เช่น การรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาวิชาชีพ เช่น กลุ่มผ้าไหม กลุ่มการแปรรูปข้าว กลุ่มเครื่องจักสาน กลุ่มตีมืด จะมีคนในชุมชนสามารถเข้าไปเรียนรู้ได้ตลอดเวลา เป็นการพัฒนานวัตกรรมทางสังคมได้เป็นอย่างดี ดังนั้นด้านเศรษฐกิจของชุมชนจึงส่งผลกระทบต่อนวัตกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยตรง

3) จากการศึกษาด้านสังคมของชุมชนทั้ง 10 ชุมชน พบว่า ด้านสังคมของชุมชนส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานรวมกลุ่มเป็นแบบเครือญาติมานาน ลักษณะความสัมพันธ์จะมีความสัมพันธ์กันแบบใกล้ชิด และเพื่อนบ้านที่ดี ทุกคนในหมู่บ้านรู้จักกันดี มีวัฒนธรรมความเป็นอยู่ที่เอื้อต่อการเรียนรู้

มีการส่งเสริมเสริมสนับสนุนให้บุคคลในชุมชนได้พัฒนาตนเอง ทั้งด้านการพัฒนาอาชีพ และทางด้านการศึกษาต่อ รวมถึงคนในชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มวัยกลางคนจนถึงผู้สูงอายุ ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการประกอบอาชีพจึงสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้คนในชุมชนได้เป็นอย่างดี ส่วนใหญ่ในชุมชนจะมีศูนย์การเรียนรู้ของการศึกษานอกโรงเรียน หรือบางชุมชนจะมีโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุ ดังนั้นด้านสังคมของชุมชนจึงส่งผลกระทบต่อนวัตกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยตรง

จากผลการสัมภาษณ์ สามารถสรุปเป็นภาพประกอบ ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อนวัตกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ

จากภาพประกอบ 1 ความคิดเห็นของชุมชนต่อนวัตกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนในจังหวัดชัยภูมิมีปัจจัยที่ส่งผลโดยตรง 3 ประการคือ ด้านการเมืองของชุมชน เกี่ยวกับผู้นำของชุมชน การมีเวทีให้กับชุมชนในการแสดงความคิดเห็น ด้านเศรษฐกิจของชุมชนเกี่ยวกับฐานะทางด้านเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ และด้านสังคมของชุมชน เกี่ยวกับลักษณะของการตั้งถิ่นฐาน วัฒนธรรมความเป็นอยู่

อภิปรายผล

จากศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อนวัตกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยการสัมภาษณ์ผู้คนในชุมชนทั้ง 10 ชุมชนๆ ละ 3 คนเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อนวัตกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนในจังหวัดชัยภูมิพบว่าความคิดเห็นของชุมชนต่อนวัตกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชนในจังหวัดชัยภูมิมีปัจจัยที่

ส่งผลโดยตรง 3 ประการคือ ด้านการเมืองของชุมชน เกี่ยวกับผู้นำของชุมชน การมีเวทีให้กับชุมชนในการแสดงความคิดเห็น ด้านเศรษฐกิจของชุมชนเกี่ยวกับฐานะทางด้านเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพ และด้านสังคมของชุมชน เกี่ยวกับลักษณะของการตั้งถิ่นฐาน วัฒนธรรมความเป็นอยู่ สามารถอภิปรายผลดังนี้

1. ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อนวัตกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ดังนี้

ด้านการเมืองของชุมชนได้ส่งผลกระทบต่อนวัตกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตกล่าวคือผู้นำของชุมชนควรมีภาวะผู้นำสูง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์กล้าคิดนอกกรอบมีการกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาส่งเสริมคนในชุมชนให้มีบทบาทในการพัฒนาอย่างเต็ม ความสามารถ ชุมชนมีเวทีในการแสดงความคิดเห็นร่วมกันหาแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชน เช่น มีเวทีในการทำประชาคมหมู่บ้าน มีการจัดสรรงบประมาณที่จะเอื้อต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับตำบล ร่วมกับ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ร่วมกันจัดทำกลุ่มให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุ ทั้งนี้เป็นเพราะคนในชุมชนทั้ง 10 ชุมชนมองว่าภาวะผู้นำและวิสัยทัศน์ของผู้นำในชุมชนนั้นจะมีส่วนส่งเสริมนวัตกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต หากผู้นำเห็นความสำคัญของการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตก็จะมีการวางแผนในการดำเนินงานทั้งในด้านนโยบาย และการวางแผนเกี่ยวกับงบประมาณ เพื่อให้การดำเนินการเกิดเป็นรูปธรรม และจะต้องให้โอกาสกับคนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็น สอดคล้องกับผลการศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาการศึกษาไทยกับนานาชาติ: นวัตกรรม

ด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อยกระดับการศึกษาของแรงงานไทย (สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2549) ที่พบว่าประเทศที่ประสบความสำเร็จในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต จำต้องมีการกำหนดเป็นเป้าหมายระดับชาติ การบริหารงานแบบกระจายอำนาจ มีศูนย์/เครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต มีระบบการศึกษาต่อเนื่อง และมีการศึกษาระบบเปิด สอดคล้องกับงานวิจัยของอลงกรณ์ คูตระกูล (2553) ศึกษาเรื่อง นวัตกรรมสังคม: กรณีศึกษาโครงการของท้องถิ่นในเขตภาคเหนือของประเทศไทย ที่พบว่า การรวมกลุ่มเพื่อสนับสนุนทางการเงินซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิก และการก่อตั้งกลุ่มอาชีพเป็นกิจกรรมหลัก ทำให้ชาวบ้านสามชาสามารถอยู่กับหนี้ได้อย่างมีความสุขมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยากร หวังมหาพร (2552) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดนวัตกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสหภาพยุโรป พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเกิดนวัตกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสหภาพยุโรป ประกอบด้วยปัจจัยทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง

ด้านเศรษฐกิจของชุมชนได้ส่งผลกระทบต่อนวัตกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในชุมชน พบว่า ชุมชนทั้ง 10 ชุมชน มีฐานะทางด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลางถึงยากจน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นการทำนา การปลูกพืชผักสวนครัว หรือพืชทางเศรษฐกิจอื่น ๆ เช่น ข้าว สับปะรด, ยางพาราและไร่มัน รวมถึงการนำผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูปเป็นสินค้า เช่น ข้าวกล้อง ข้าวผง ผ้าไหม การท่องเที่ยวในชุมชน การปศุสัตว์ การที่ชุมชนมีรายได้พอเลี้ยงชีพ เลี้ยงครอบครัว จึงมีเวลามากพอที่จะรวมกลุ่มกันทำ

กิจกรรมเพื่อประโยชน์ต่อชุมชน เช่น การรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาวิชาชีพ เช่น กลุ่มผ้าไหม กลุ่มการแปรรูปข้าว กลุ่มเครื่องจักสาน กลุ่มตมิต จะมีคนในชุมชนสามารถเข้าไปเรียนรู้ได้ตลอดเวลา สอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทร์ศรี สิมสินธุ์ (2558) พบว่า การออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้องกัน เชื่อมโยงทั้งการเกษตร การพัฒนาท้องถิ่น ความพอเพียง ภูมิปัญญา จิตอาสา ศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรม โดยการขับเคลื่อนกิจกรรมกลุ่มบนฐานคิดและคุณลักษณะของนวัตกรรมชุมชน และเสริมสร้างพลังกลุ่มเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน ขับเคลื่อนด้วยองค์กรนวัตกรรม คือ สถานีการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ด้านสังคมของชุมชนได้ส่งผลกระทบต่อนวัตกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ของคนในชุมชน พบว่า ชุมชนทั้ง 10 ชุมชนส่วนใหญ่ตั้งถิ่นฐานมานาน อาศัยเป็นแบบเครือญาติ มีความสัมพันธ์กันใกล้ชิด และเพื่อนบ้านที่ดี ทุกคนในหมู่บ้านรู้จักกันดี มีวัฒนธรรมความเป็นอยู่ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคลในชุมชนได้พัฒนาตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของ Clayton. (2009: 28) กล่าวว่า ชุมชนใดที่มีความสัมพันธ์ในชุมชนเป็นลักษณะประมุขมีรู้จักเป็นญาติพี่น้องมีส่วนร่วม จะดีกว่าชุมชนที่มีประชาชนจากหลายแห่ง และต่างวัฒนธรรมมาอยู่ด้วยกัน การที่คนในชุมชนมีความเห็นอกเห็นใจและการเห็นความสำคัญของการช่วยเหลือผู้อื่น จะทำให้ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมในชุมชนมากกว่าชุมชนที่ต่างคนต่างอยู่ ค่านิยมการนับถือผู้นำอาวุโสหรือผู้นำชุมชนทำให้ผู้นำชุมชนเป็นแกนนำที่จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้ สอดคล้องกับจินตนา สุจจานนท์ (2554: 212 - 215) พบว่า การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้เกิดขึ้นในสังคม

และกำหนดเป้าหมายให้การเรียนรู้นั้น กลมกลืนไปกับวิถีชีวิตการเรียนรู้ด้วยวิธีนี้ นับว่าเป็นการเสริมเติมเต็มการศึกษารูปแบบอื่นที่ยังมีขีดจำกัดให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับจันทร์ศรี สิมสินธุ์ (2558) พบว่า กระบวนการเรียนรู้ใหม่ที่ใส่เข้าไปในชุมชน โดยผ่านกิจกรรมสามด้าน คือ ด้านการศึกษา ทักษะการทำงานและการดำเนินชีวิต สอดคล้องกับชานนท์ โกมลมาลย์ (2561) ได้ศึกษานวัตกรรมทางสังคมเพื่อขับเคลื่อนสู่ภาวะโดยการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนผลการวิจัยพบว่า นวัตกรรมทางสังคมเป็นเครื่องมือสร้างความเปลี่ยนแปลงเห็นว่านวัตกรรมสังคมเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่นำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

จากผลการศึกษาที่พบว่าปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อนวัตกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตทั้งปัจจัยด้านการเมืองปัจจัยด้านเศรษฐกิจและปัจจัยด้านสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรมณ เทพแก้ว (2562) พบว่า วิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวบ้านอุ่มแสง จ.ศรีสะเกษ ก่อรูปจากการประสบความสำเร็จลำบากในการประกอบอาชีพทำนาซึ่งจัดให้อยู่ในอุตสาหกรรมการทำนา จึงรวมกลุ่มกันทำนาอินทรีย์ โดยนำองค์ความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ การจัดการพื้นที่ และเทคโนโลยีแบบสมัยใหม่ ผสมผสานเข้ากับภูมิปัญญาท้องถิ่นและหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง วิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวบ้าน อุ่มแสง สร้างสรรค์นวัตกรรมบริหารจัดการแบบใหม่ โดยนำข้อดีของการบริหารของสหกรณ์ วิสาหกิจชุมชน และบริษัทเอกชนมาประยุกต์ใช้ ขับเคลื่อน ผ่าน 3 กลไก คือ ผู้นำ กรรมการ สมาชิก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิระคิน คำหนองไผ่ และประยุทธ์ ชูสอน (2560) ที่ได้ศึกษานวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 5: กรณีศึกษา

ผลการศึกษา การเปลี่ยนแปลงโดยสังคมเป็น ผู้ริเริ่มคิดค้นนวัตกรรมที่ช่วยเชื่อมโยงภาคส่วน ต่าง ๆ ของสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมเปลี่ยนแปลง โรงเรียนจนเกิดผลสำเร็จ

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ต่อผู้สนใจในการที่จะนำผลการวิจัยไปใช้หรือ ทำการศึกษาวิจัยดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัย ไปใช้

1.1 ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อ นวัตกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดชีวิตในครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยใช้ กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียในชุมชนแล้วนำผลที่ได้มาสรุปสะท้อนให้ เห็นว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อนวัตกรรมทางสังคมเพื่อ ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของคนในชุมชน มี 3 ด้านคือ ด้านการเมือง ด้านเศรษฐกิจ และด้าน สังคม ดังนั้นผู้จะนำผลวิจัยครั้งนี้ไปใช้ จึงควร ศึกษาบริบทของชุมชนก่อน และไม่ควรมีข้อจำกัด

บางประการ เช่น วัฒนธรรมองค์การที่ไม่เอื้อต่อ การพัฒนานวัตกรรมสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดชีวิต

1.2 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค นวัตกรรมทางสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอด ชีวิต คือ เปิดโอกาสให้ชุมชนนำเสนอแนวทางใน การพัฒนาต่อผู้ที่เกี่ยวข้องโดยวิธีการวิเคราะห์ ข้อมูลแบบให้ชุมชนมีส่วนร่วมตามบริบทของแต่ละ ชุมชน โดยชุมชนต้องมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน ผู้นำ ต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น อย่างเต็มที่ จึงจะบรรลุตามเป้าหมายได้

2. ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้ง ต่อไป

2.1 ในการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผล ต่อนวัตกรรมทางสังคมควรทำการศึกษาทั้งเชิง ปริมาณ และเชิงคุณภาพ จะทำให้ข้อมูลมีความ ชัดเจนขึ้น

2.2 ในการศึกษาครั้งต่อไปควรทำการ ศึกษานวัตกรรมทางสังคมที่สามารถส่งเสริม ชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านอาชีพ ด้านความรู้ คู่คุณธรรม เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กาญจนา แสงลิมสุวรรณ. (2555). นวัตกรรมทางสังคม: ประโยชน์ที่มีมากกว่าที่คิด. *วารสารนักบริหาร (executive_journal)*, 32(3).
- เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2555). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสเพื่อ ส่งเสริมการพัฒนามนุษย์และสังคมอย่างยั่งยืน. *วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 40(1), 202-217.
- ศิระคิน คำหนองไผ่ และประยุทธ์ ชูสอน. (2560). นวัตกรรมสร้างสรรค์ทางสังคมของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด 5: กรณีศึกษา. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 28(2), 1-9.

- จันทร์ศรี ลิ้มสินธุ์. (2558). *นวัตกรรมชุมชนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต*. ปรินญาณิพนธ์ ปรัชญาดุขฎิบัณทิต สาขาวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- จินตนา สุจจันท์. (2554). *การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ชานนท์ โกมลมาลย์. (2561). *นวัตกรรมทางสังคมเพื่อขับเคลื่อนสู่ภาวะโดยการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชน*. *วารสารสังคมสงเคราะห์ศาสตร์*, 26(1).
- วันชัย พลະไกร.(2550). *ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาบ้านตำแยตำบลม่วงสามสิบ อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- ปาน กิมปี. (2557). “การประกันคุณภาพการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต”. ใน *สูวิธิตา จรุงเกียรติกุล (บก.)*. *การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต* (หน้า 121-143). กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมการดำรารและเอกสารทางวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปิยากร หวังมหาพร. (2552). *นวัตกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสหภาพยุโรป*. ศูนย์ยุโรปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรมณ เทพแก้ว. (2562). *การสร้างสรรคันวัตกรรมสังคมในวิสาหกิจชุมชนศูนย์ข้าวบ้านอู่แม่แสง จ. ศรีสะเกษ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขฎิบัณทิต สาขาวิชาผู้นำทางสังคม ธุรกิจและการเมือง, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2549) *รายงานการวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาการศึกษาไทยกับนานาชาติ: นวัตกรรมด้านการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อยกระดับการศึกษาของแรงงานไทย*. กรุงเทพฯ.
- อลงกรณ์ คุณตระกูล. (2553). *นวัตกรรมสังคม: กรณีศึกษาโครงการของท้องถิ่นในเขตภาคเหนือของประเทศไทย*. (Unpublished Doctoral dissertation). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- Clayton, W., & Elasy, T.A. (2009). A review of the pathophysiology, classification and treatment of foot ulcers in diabetic patients. *Feature Article*, 27(2), 52-58
- European Commission. (2013). *Guide to social innovation*. Directorate-General for Regional and Urban Policy.